
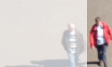

“Alle werkelijke leven is ontmoeting”

De joodse filosoof Martin Buber had naar eigen zeggen geen leer maar voerde een gesprek. Hij had geen behoefte aan een vastomlijnd denksysteem of een metafysisch bouwwerk maar geloofde in de kracht van de ontmoeting. “Alle werkelijke leven is ontmoeting”, zo zei hij. Gedurende mijn gehele studieloopbaan heb ik ervaren hoe immens veel waarheid er in deze woorden schuilt.

Dat begon al op de middelbare school, een periode die bij mij niet bepaald vlekkeloos verliep. Ik verveelde me mateloos tijdens de lessen, kon me moeilijk concentreren en was onrustig en opstandig. De stof kon me niet raken en ik was opgelucht als de schooldag er weer op zat. Liever hing ik met mijn vrienden bij de skateboard-baan of luisterde ik naar muziek. In 4-havo besloot ik te stoppen met school, ik wilde echt niet meer. Hoezeer er ook van alle kanten op mij werd ingepreparaat, mijn besluit stond vast. Toch moest ik een jaar later weer van mijn beslissing terugkomen – het ging helemaal niet goed met mij en ik dreigde in een sociaal isolement te raken. Nog altijd vind ik het moeilijk om op die periode terug te kijken. Via de avondschool hoopte ik alsnog mijn havodiploma te halen maar ook hier liep ik gaandeweg vast. Ik spijbelde regelmatig en verwaarloosde mijn huiswerk, alle pogingen van mijn naasten om mij weer op het goede spoor te zetten ten spijt. Er was kortom geen land met mij te bezeilen en ik voelde me wanhopig. Met lood in mijn schoenen bezocht ik weer eens een avondles. Mijn hoop op een goede afronding van het traject was inmiddels vrijwel vervlogen, maar toch. Die avond trof ik, op de grote stenen trap van het gebouw, het hoofd van de school. Ik kende haar niet persoonlijk, had nog nooit echt met haar gesproken. Ze zij: “Kijk me eens aan?” Ik keek haar wat schuchter in de ogen waarop ze – na enkele onderzoekende ogenblikken – kortweg vaststelde: “Jawel, jij kunt dit.”

Hier was geen sprake van een vriendelijke aanmoediging of een poging mij een hart onder de riem te steken. Dit was anders. Hier stond iemand die mij eens ernstig aanzag en op grond daarvan tot een overtuiging kwam. Ik zag dat haar woorden van binnenuit kwamen, en juist dát trof mij. Een cruciaal moment, achteraf.

Wanneer is een ontmoeting ook werkelijk een ontmoeting en niet slechts een oppervlakkig contact? Bubers ervaring is dat in de ontmoeting het diepste innerlijk van de mens betrokken is. Een werkelijke ontmoeting reikt verder dan een spiegelen en teruggeven van het gedrag van de ander. Wezenlijk hierbij is een houding waarin de ander, de wereld, open tegemoet wordt getreden, met aandacht en oprechtheid. Maar zonder jezelf hierbij uit het oog te verliezen, zonder afwezig te zijn voor jezelf. Het komt, kortom, op innerlijkheid aan. Dat bedoelt Buber als hij zegt: "Bij zichzelf beginnen, maar niet bij zichzelf eindigen: van zichzelf uitgaan, maar niet naar zichzelf toe streven: zichzelf zijn, maar niet met zichzelf bezig zijn."

De grondhouding die Buber hier beschrijft maakt het mogelijk dat de ander (of het andere) kan oplichten, dat in alles iets van 'het heilige' opgevangen kan worden. Niet alleen in de relatie van mens tot mens, maar bijvoorbeeld ook in de relatie met de alledaagse leefomgeving of met bronnen die je kunnen voeden zoals muziek, natuur of kunst. Zo'n grondhouding maakt ons ontvankelijk voor de concrete oproep, hier en nu, die uit iets groters voortkomt dan we zelf zijn – noem dit het transcendente, God, het mysterie van het bestaan. Het is aan ons of we er gehoor aan willen geven, er vertrouwen in willen stellen. De Franse filosoof Alain Badiou - zelf overtuigd atheïst - spreekt in dit verband van de 'trouw aan de trouw'. Hij bedoelt daarmee: trouw zijn aan dat wat jij ten diepste als waar en betrouwbaar ervaart en daarin, ondanks beproevingen, durven volharden. Juist zo kan in al ons doen en laten een kwaliteit naar voren komen die uitgaat boven een zuiver calculerend, instrumenteel handelen.

Buber was ervan overtuigd dat de twintigste eeuw in toenemende mate zou verzakelijken en dat ik-jij relaties steeds meer plaats zouden maken voor ik-het relaties, waarin vooral die instrumentele benadering centraal staat. Ik denk dat hij wel gelijk heeft gekregen. Die verzakelijking zie je vandaag de dag terug in alle domeinen van de samenleving: de politiek, het bedrijfsleven en ook het onderwijs. Ik zeg niet dat innerlijkheid het exclusieve antgift is, maar dat we het hard nodig hebben, daarvan ben ik overtuigd.

Welmoed Vlieger

29 mei 2019, VERUS 2019

Om over door te praten

De lezing van Welmoed Vlieger levert prikkelende stof tot nadenken over waar het in ons onderwijs misschien meer over moet gaan: werkelijke ontmoeting en ruimte voor innerlijkheid. Onderstaande vragen geven een aanzet tot verder gesprek in jouw bestuur, directie of team.

Via www.verus.nl/ontmoeting kun je deze uitgave downloaden om aan jouw collega's door te sturen.

Reflectie op het verhaal van Welmoed Vlieger:

- Wat inspireert of raakt je in het verhaal?
- Waar schuurt of irriteert het?

Reflectie op jezelf:

- “Alle werkelijke leven is ontmoeting.” Welke ‘werkelijke’ of ‘heilige’ ontmoeting heb jij zelf wel eens gehad?
- Wat is voor jou ‘heilig’? Waar ben jij werkelijk trouw aan?
- “Innerlijkheid is een antgif van de verzakelijking, dat we hard nodig hebben.” Wat vind jij hiervan?
- Hoe voed jij zelf jouw ‘innerlijkheid’, jouw ‘hele persoonlijkheid’?
- Zie je een relatie tussen het voeden van jezelf en het bijdragen aan goed onderwijs?

Reflectie op je school/organisatie:

- Op welke manier biedt jouw school/organisatie ruimte of voeding voor:
  - de innerlijkheid van medewerkers en leerlingen?
  - de ‘werkelijke’ of ‘heilige’ ontmoeting?
- Hoe zou je hier (nog) meer aandacht aan kunnen besteden? Denk aan: persoonlijk leiderschap, teamcultuur, pedagogisch klimaat, curriculum en de vorming van de leerling.

VERUS
VOOR KATHOLIEK EN
CHRISTELIJK ONDERWIJS
2019

